

in de totale productiekosten), concurrentiepositie van het bedrijf (kan de prijsverhoging worden doorgegeven aan de afnemers) en mogelijkheden tot verduurzaming en zullen daarom sterk verschillen per bedrijf. Tabel 5 in de bijlage laat per bedrijfstak zien hoe groot het aandeel van de energiekosten in de totale productiewaarde is. Gemiddeld gaat om een paar procent, maar op individueel niveau zijn uitschieters mogelijk.

- Er is nu geen eenduidig antwoord te geven op de vraag welk niveau realistisch is. Een oplossing zou kunnen zijn om nu een taakstellend bedrag in te boeken en nader onderzoek te doen om de vormgeving van de tarieven zo vast te stellen dat de weglekrisico's beperkt blijven.
- In tabel 1 is een overzicht opgenomen van de huidige EB-tarieven en van de budgettaire opbrengst wanneer de tarieven met 1 cent worden verhoogd. Daarnaast is in tabel 2 van de bijlage een uitgebreider overzicht opgenomen van hoeveel geld per verbruiksschijf momenteel wordt opgehaald.

Tabel 1 – overzicht tarieven EB en ODE en sleuteltabel budgettaire opbrengst

Tarieven excl. btw	EB+ODE tarieven 2021	Sleutel – opbrengst in € mln bij 1 cent verhoging
<i>Aardgas in eurocenten per m3</i>		
Schijf 1: 0 – 170.000 m3	43,366	117
Schijf 2: 170.000 – 1 mln m3	8,897	10
Schijf 3: 1 mln – 10 mln m3	4,706	17
Schijf 4: > 10 mln m3	3,601	29
<i>Elektriciteit in eurocenten per kWh</i>		
Schijf 1: 0 – 10.000 kWh	12,428	241
Schijf 2: 10.000 – 50.000 kWh	9,274	73
Schijf 3: 50.000 – 10 mln kWh	3,625	311
Schijf 4: > 10 mln kWh	0,096	211

- Hoe snel kan het minder degressief maken van de tarieven in de energiebelasting worden ingevoerd. Wat is het effect binnen de kabinetsperiode en hoe slaat dit neer bij burgers versus bedrijven?
 - De tarieven in de energiebelasting kunnen in principe jaarlijks worden aangepast. De eerst mogelijke wijziging is 1 januari 2023. Vanaf dan kan ook een budgettaire opbrengst worden ingeboekt. Eventueel kan ook een geleidelijk ingroeipad worden gekozen om bedrijven de gelegenheid te geven zich aan te passen aan de nieuwe tarieven.
 - De energiebelasting bestaat uit vier verbruiksschijven. Huishoudens bevinden zich in de eerste verbruiksschijf. Het minder degressief maken van de tariefstructuur (verhogen van het tarief 2^e, 3^e, 4^e schijf) slaat volledig neer bij bedrijven.
- Wat betekent de terugsluis in de 2^e en 3^e schijf ODE elektriciteit voor het totale beslag?
 - **Door de benodigde stijging van de ODE-tarieven om de kasuitgaven van de SDE++ te dekken, zal de voorgenomen verlaging van het tarief 2^e en 3^e schijf elektriciteit naar verwachting per saldo niet leiden tot lagere ODE-tarieven dan het huidige niveau.** Tenzij de koppeling tussen de SDE++ en ODE wordt losgelaten of de andere schijven sterk worden verhoogd.
 - De ODE-tarieven (c.q. opbrengsten) zijn in principe gekoppeld aan de kasuitgaven van de SDE++. De ODE-tarieven zijn t/m 2022 in de wet vastgelegd, waarbij voor 2022 een opbrengst is ingeboekt van 2,7 mld. euro. De SDE++ kasuitgaven zullen de komende jaren richting 2027 stijgen naar circa 3,6 miljard euro per jaar. Dat vereist een verdere verhoging van de tarieven.
 - De totale opbrengst van EB en ODE in de tweede en derde schijf in 2021 is respectievelijk circa 700 en 1.200 mln. De voorgenomen verlaging van structureel 425 mln. betekent ten opzichte van het beslag in die twee schijven een verlaging van circa 20%.

- **De voorgenomen verlaging van het tarief 2^e en 3^e schijf ODE elektriciteit kan tot slot in de tegenstelde richting werken van het minder degressief maken van de tariefstructuur van de energiebelasting.** Het precieze effect op de tarieven hangt af welke tarieven worden verhoogd om de degressiviteit te verminderen. Er kan bijvoorbeeld voor worden gekozen om de nadruk te leggen op de tarieven 2e t/m 4e schijf gas en 4e schijf elektriciteit.
5. Hoe werken de 2 maatregelen op elkaar in? M.a.w.: kun je én een CO₂-minimumprijs doen én een verschuiving in de EB zonder gevolgen?
- **Het doel en de doelgroep is van beide instrumenten anders.**
 - Een CO₂-minimumprijs die is vormgegeven als nationale bodemprijs voor het ETS zal niet leiden tot een aanvullende CO₂-reductie en verhoging van de lasten, maar vooral meer investeringszekerheid bieden voor het ETS-deel van de industrie.
 - De energiebelasting biedt daarentegen een generieke prikkel om het energieverbruik en de daarmee gepaard gaande CO₂-uitstoot en andere externaliteiten te verminderen.
 - In de energiebelasting wordt in de tweede tot en met de vierde schijf het verbruik van zowel ETS als non-ETS bedrijven belast maar gelden ook specifieke vrijstellingen.
 - De overlap in de doelgroep tussen beide instrumenten ligt bij het ETS-deel van de industrie met uitzondering van:
 - Grotendeels het verbruik in de metaal industrie (EB vrijstelling metallurgische procedés);
 - Een aanzienlijk deel van het verbruik in de chemische industrie (EB vrijstelling elektrolytische processen en chemische reductie), en
 - Het verbruik van aardgas in WKK's die staan in de verschillende ETS-industrie sectoren (bijvoorbeeld in de sectoren aardolie, chemie, papier en voedingsmiddelen).
 - Non energetisch verbruik van aardgas in de chemie, bijvoorbeeld in de kunstmestindustrie (onbelast in de EB).
 - Verbruik van een deel van het aardgas in de aardolie-industrie (EB raffinaderijvrijstelling).
 - De overlap in doelgroep tussen beide instrumenten neemt toe, wanneer de genoemde vrijstellingen in de energiebelasting zouden worden afgeschaft.
 - Indien de CO₂-minimumprijs boven de verwachte ETS-prijs ligt en wordt vorm gegeven als een nationale vlakke CO₂-heffing, leidt een combinatie met de maatregelen in de energiebelasting tot een grotere prikkel om CO₂ te reduceren en een toename van de lasten.
 - Ook bij de non-ETS sectoren kent de EB overigens vrijstellingen en verlagingen (denk bijvoorbeeld aan de glastuinbouw). Indien dezelfde grondslag voor de CO₂-minimumprijs industrie wordt gebruikt als de grondslag margeheffing CO₂-industrie, wordt de glastuinbouw niet geraakt door de CO₂-minimumprijs.
6. Met het minder degressief maken van de EB wordt verwezen naar het FF55-pakket, dat dit voorstelt. Wat zijn hier exact de voorstellen en wanneer worden deze voorstellen vastgelegd in wetten?
- Nederland kan zelf besluiten om de tarieven in de energiebelasting aan te passen en minder degressief te maken.
 - De Europese Commissie heeft daarnaast in het kader van het FF55-pakket een voorstel gedaan voor het wijzigen van de Richtlijn energiebelastingen. In dit herzieningsvoorstel vervalt de mogelijkheid om een degressief tarief te hanteren. De Europese Commissie heeft voorgesteld om de herziening per 1 januari 2023 te laten ingaan.
 - **Het is zeer onwaarschijnlijk dat de Richtlijn energiebelastingen ook daadwerkelijk al per 1 januari 2023 verandert.** De onderhandelingen zijn pas recent van start gegaan en besluitvorming moet plaatsvinden bij unanimitéit. Verwachting is dat de onderhandelingen nog wel een jaar of meer zullen duren. Bovendien heeft Nederland aangegeven dat het ten minste twee jaar duurt om de richtlijn in de wetgeving te implementeren en daar bovenop ook nog tijd nodig is om de uitvoering gereed te hebben.

- **Implementatie van het huidige herzieningsvoorstel zou betekenen dat Nederland een vlak tarief moet kiezen dat geldt over al het belaste verbruik (van zowel klein- als grootverbruikers).** Bij die keuze is relevant dat de minimumtarieven in het voorstel nauwelijks verhoogd worden en ver onder alle huidige Nederlandse tarieven blijven.
- Er moet daarmee worden gekozen of het nieuwe vlakke tarief met name wordt bereikt door een verlaging van de huidige tarieven bij kleinverbruikers of door verhoging van de tarieven bij grotere verbruikers. Verlaging bij kleinverbruikers betekent lagere budgettaire opbrengst en minder energiebesparingsprikkel bij die groep. Verhoging bij grootverbruikers betekent een verslechtering van de concurrentiepositie. De minimumtarieven dwingen immers niet dezelfde verhoging af bij andere lidstaten. **Nederland pleit daarom primair voor hogere minimumtarieven in het richtlijnvoorstel.** Er zijn echter ook lidstaten die de huidige minimumtarieven al te hoog vinden.
- Het in de komende kabinetsperiode minder degressief maken van het EB tarief zou de stap naar een vlak tarief zoals voorgesteld in het Ff 55-pakket minder groot maken.

Bijlage 1: Overzicht budgettaire opbrengst energiebelasting en verdeling over sectoren

Tabel 2: Ex-ante uitsplitsing cumulatieve EB- en ODE-lasten 2021 per schijf en naar burgers en bedrijven²

Tarieven excl. btw	EB+ODE tarieven 2021	Opbrengst EB+ODE 2021 in € mln.	Burgers	Bedrijven	Wv. industrie	Wv. overige bedrijven	Wv. landbouw
<i>Aardgas in eurocenten per m3</i>							
Schijf 1: 0 – 170.000 m3	43,366	€ 5.234	€ 3.632	€ 1.603	€ 223	€ 1.251	€ 132
Schijf 2: 170.000 – 1 mln m3	8,897	€ 86	-	€ 86	€ 41	€ 40	€ 1
Schijf 3: 1 mln – 10 mln m3	4,706	€ 75	-	€ 75	€ 57	€ 13	€ 7
Schijf 4: > 10 mln m3	3,601	€ 86	-	€ 86	€ 81	€ 2	€ 0
<i>Verlaagd tarief GTB in eurocenten per m3</i>							
Schijf 1: 0 – 170.000 m3	6,967	€ 22	-	€ 22	-	-	€ 22
Schijf 2: 170.000 – 1 mln m3	3,361	€ 12	-	€ 12	-	-	€ 12
<i>Elektriciteit in eurocenten per kWh</i>							
Schijf 1: 0 – 10.000 kWh	12,428	€ 2.983	€ 2.238	€ 746	€ 44	€ 633	€ 78
Schijf 2: 10.000 – 50.000 kWh	9,274	€ 717	-	€ 717	€ 61	€ 543	€ 99
Schijf 3: 50.000 – 10 mln kWh	3,625	€ 1.238	-	€ 1.238	€ 347	€ 760	€ 143
Schijf 4: > 10 mln kWh	0,096	€ 9	-	€ 9	€ 5	€ 2	€ 1
Totale bruto opbrengst EB + ODE 2021		€ 10.462	€ 5.870	€ 4.593	€ 860	€ 3.240	€ 493
Correctie belastingvermindering		-€ 3.684	-€ 3.444	-€ 240			
Totale netto opbrengst EB + ODE 2021		€ 6.778	€ 2.426	€ 4.352			
<i>Aandeel burgers/bedrijven</i>			36%	64%			

² De lasten van de sectoren industrie, overige bedrijven en landbouw tellen tezamen in de schijven niet altijd exact op tot het gepresenteerde lastentotaal in de kolom 'Bedrijven', maar geven wel een goede (grove) indicatie van de algehele lastenverdeling binnen het bedrijfsleven.

- Zie in de tabellen 3 en 4 een overzicht van hoe het bruto energieverbruik (excl. correcties voor vrijgesteld verbruik) per sector is verdeeld over de verschillende schijven in de energiebelasting. In tabel 2 wordt dit voor het gasverbruik in beeld gebracht, in tabel 3 voor het gebouw gebonden elektriciteitsverbruik. Deze tabellen geven inzicht in welke schijven de verschillende bedrijfssectoren relatief veel verbruik kennen.

Tabel 3: Verdeling bruto gasverbruik bedrijfssectoren over de verschillende verbruiksschijven (bron: CBS, 2019)

Bedrijfstakken/branches (SBI 2008)	Totaal in 1.000 m3	Schijf 1	Schijf 2	Schijf 3	Schijf 4
A Landbouw, bosbouwen en visserij	4.170.000	18%	26%	44%	13%
C Industrie	12.431.500	5%	5%	14%	76%
E Waterbedrijven en afvalbeheer	120.400	24%	18%	49%	9%
F Bouwnijverheid	170.200	84%	8%	8%	0%
G Handel	758.400	92%	5%	3%	0%
H Vervoer en opslag	352.500	46%	17%	30%	8%
I Horeca	511.200	88%	10%	2%	0%
J Informatie en communicatie	44.900	84%	8%	8%	0%
K Financiële dienstverlening	137.000	94%	6%	0%	0%
L Verhuur en handel van onroerend goed	119.200	95%	5%	0%	0%
M Specialistische zakelijke diensten	181.600	86%	9%	4%	0%
N Verhuur en overige zakelijke diensten	75.100	82%	11%	7%	0%
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	254.700	80%	16%	5%	0%
P Onderwijs	277.600	84%	6%	5%	5%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	695.200	65%	18%	15%	2%
R Cultuur, sport en recreatie	215.100	88%	12%	0%	0%
S Overige dienstverlening	182.400	82%	13%	6%	0%

Tabel 4: Verdeling bruto gebouw gebonden elektriciteitsverbruik bedrijfssectoren over de verschillende verbruiksschijven (bron: CBS, 2019)

Bedrijfstakken/branches (SBI 2008)	Totaal in 1.000 kWh	Schijf 1	Schijf 2	Schijf 3	Schijf 4
A Landbouw, bosbouw en visserij	7.023.200	9%	16%	53%	20%
C Industrie	33.156.500	1%	3%	30%	65%
E Waterbedrijven en afvalbeheer	2.112.100	1%	2%	54%	43%
F Bouwnijverheid	1.065.300	40%	21%	32%	0%
G Handel	8.203.000	18%	24%	55%	1%
H Vervoer en opslag	5.617.800	3%	4%	34%	17%
I Horeca	3.313.000	17%	31%	50%	0%
J Informatie en communicatie	4.018.800	2%	2%	21%	47%
K Financiële dienstverlening	1.308.800	19%	15%	54%	2%
L Verhuur en handel van onroerend goed	1.030.400	13%	17%	66%	1%
M Specialistische zakelijke diensten	1.467.400	20%	16%	51%	9%
N Verhuur en overige zakelijke diensten	645.300	18%	14%	52%	13%
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	3.204.700	5%	5%	33%	3%
P Onderwijs	1.452.800	10%	18%	59%	11%
Q Gezondheids- en welzijnzorg	3.355.000	13%	14%	58%	14%
R Cultuur, sport en recreatie	1.446.200	13%	19%	62%	0%
S Overige dienstverlening	558.300	40%	22%	36%	0%

- Zie in tabel 5 verder een overzicht van het aandeel van de totale energiekosten in de totale productiewaarde per sector. Deze cijfers zijn afkomstig van het CBS en gebaseerd op het realisatiejaar 2019. Op basis van deze resultaten kan ook getoetst worden welke bedrijven aan de definitie van een energie-intensief bedrijf voldoen, dit zijn namelijk de 'bedrijven waarvan de kosten van de aankoop van energie >3% uitmaken van de totale productiewaarde'.
- Bij deze cijfers dient wel de kanttekening te worden geplaatst dat per 2020 met name de ODE-tarieven in de hogere verbruiksschijven zijn verhoogd (i.h.k.v. de ODE-schuif waarbij is overgestapt naar van een 50/50 lastenverdeling tussen burgers en bedrijven naar een 33/67 lastenverdeling tussen burgers en bedrijven). Dit betekent dat het aandeel van de energiekosten in de totale productiewaarde inmiddels hoogstwaarschijnlijk (enigszins) hoger uitvalt dan in tabel 4 is gepresenteerd. Het aandeel van de energiekosten van de landbouwsector in de totale productiewaarde is onbekend.

Tabel 5: Aandeel totale energiekosten in totale productiewaarde per bedrijfssector (bron: CBS, 2019)

Bedrijfstakken/branches (SBI 2008)	Kosten energie- verbruik in € mln	Totale productie- waarde in € mln	Aandeel energie- kosten in totale productiewaarde
C Industrie	5.641	339.201	1,66%
10 Voedingsmiddelenindustrie	950	65.574	1,45%
11 Drankenindustrie	63	4.389	1,44%
12 Tabaksindustrie	6	4.114	0,15%
16 Houtindustrie	35	3.690	0,95%
17 Papierindustrie	195	7.659	2,55%
18 Grafische industrie	38	3099	1,23%
19 Aardolie-industrie	751	29.633	2,53%
20 Chemische industrie	2.058	49.618	4,15%
21 Farmaceutische industrie	40	6.445	0,62%
22 Rubber- en kunststofproductindustrie	178	9.441	1,89%
23 Bouwmaterialenindustrie	235	6.563	3,58%
24 Basismetalaalindustrie	360	8.728	4,12%
25 Metaalproductenindustrie	262	22.382	1,17%
26 Elektrotechnische industrie	35	23.977	0,15%
27 Elektrische apparatenindustrie	43	7.743	0,56%
28 Machine-industrie	117	35.633	0,33%
29 Auto- en aanhangwagenindustrie	67	16.686	0,40%
30 Overige transportmiddelenindustrie	33	8.715	0,38%
31 Meubelindustrie	33	3.794	0,87%
32 Overige industrie	37	5.981	0,62%
33 Reparatie en installatie van machines	48	11.546	0,42%
E Waterbedrijven en afvalbeheer	163	11.795	1,38%
F Bouwnijverheid	401	117.077	0,34%
G Handel	1.888	182.356	1,04%
H Vervoer en opslag	404	87.744	0,46%

I Horeca	715	31.177	2,29%
J Informatie en communicatie	282	88.611	0,32%
N Verhuur en overige zakelijke diensten	174	84.930	0,20%

58c Formatievraag klimaat maatregel energieprestatie-eisen nieuwbouw (beantwoord 19-11-2021)

Vraag: Waarom kost de maatregel 'Energieprestatie-eisen nieuwbouw industriële gebouwen + subsidie' in variant A uit Van Geest geen geld en in variant B wel 50 mln. subsidie per jaar?

Antwoord:

- De maatregel *ontbreekt* in variant A uit Van Geest waardoor hier geen budget voor is opgenomen. In variant B uit van Geest zit de maatregel wel inclusief een subsidie, waardoor er 50 mln. aan budget benodigd is. Dit verklaart het verschil in de budgettaire tabel tussen variant A en B.
- De maatregel wordt in Van Geest beschreven als: '*Vaststellen van een isolatienorm bij industriële nieuwbouw: Energieprestatie-eisen voor nieuwbouw worden aangescherpt én uitwerking van een eindnorm voor de warmtevraag voor bestaande gebouwen in 2050 (incl. flankerend beleid voor de kleinste gebouwen)*'. Voor het deel van de maatregel dat is gericht op nieuwbouw (en dat in de 'naam' van de maatregel in de budgettaire tabel staat) is geen overheidsbudget nodig. Het budget van 50 mln. per jaar dat in Van Geest is genoemd, ziet op het deel van de maatregel dat gaat over bestaande bouw (de eindnorm).
- Je zou er in theorie voor kunnen kiezen om deze normeringsmaatregel in te stellen zonder flankerend beleid voor de kleinste gebouwen. In dat geval is er geen budget benodigd.

58d Formatievraag klimaat capaciteitsbeperking afvalverbrandingsinstallaties beantwoord 19 november 2021

Vraag: wat is er mogelijk m.b.t. de AVI-maatregel die in augustus op tafel lag? (Hoe) leidt dit structureel tot CO₂-reductie? Wat kost dit?

Kernantwoord

- Op korte termijn kan 1 à 1,5 Mton CO₂-reductie (ambtelijke inschatting) worden bewerkstelligd door verbrandingslijnen van AVI's te sluiten en AVI's hier financieel voor te compenseren. Deze capaciteitsbeperking dient wettelijk te worden vastgelegd om te voorkomen dat elders weer capaciteit bij wordt gebouwd. Op deze manier leidt sluiting tot CO₂-reductie.
- Deze maatregel is een versnelling van CO₂-reductie die niet tot aanvullende reductie in 2030 leidt, omdat afvalverbranding onder de CO₂-heffing valt. Er zou aanscherping van de CO₂-heffing nodig zijn voor een additioneel CO₂-effect in 2030.
- IenW benadrukt dat de CO₂-heffing binnen de afvalsector mogelijk eerder zal leiden tot afvang in plaats van reductie van capaciteit, wat vanuit oogpunt circulaire economie niet wenselijk is (lock-in). De reductie zou vanuit circulair oogpunt moeten zitten in reductie van verbranding i.p.v. afvang. Dan werken klimaatbeleid en CE-beleid in dezelfde richting. Ook biedt de maatregel in combinatie met een moratorium een gecontroleerd afbouwmechanisme voor de sector, met geen risico's voor de leveringszekerheid.
- Voor de compensatie en ontmanteling werd in augustus 600 mln. gevraagd volgens onderstaand kasritme. Dit is een ruwe schatting. Het benodigde compensatiebedrag hangt af van het toekomstperspectief van de betreffende AVI's.

Bedragen x 1.000.000 (+ = saldoverslechterend)

2021	2022	2023	2024	2025	struc.
		200	200	200	

Toelichting

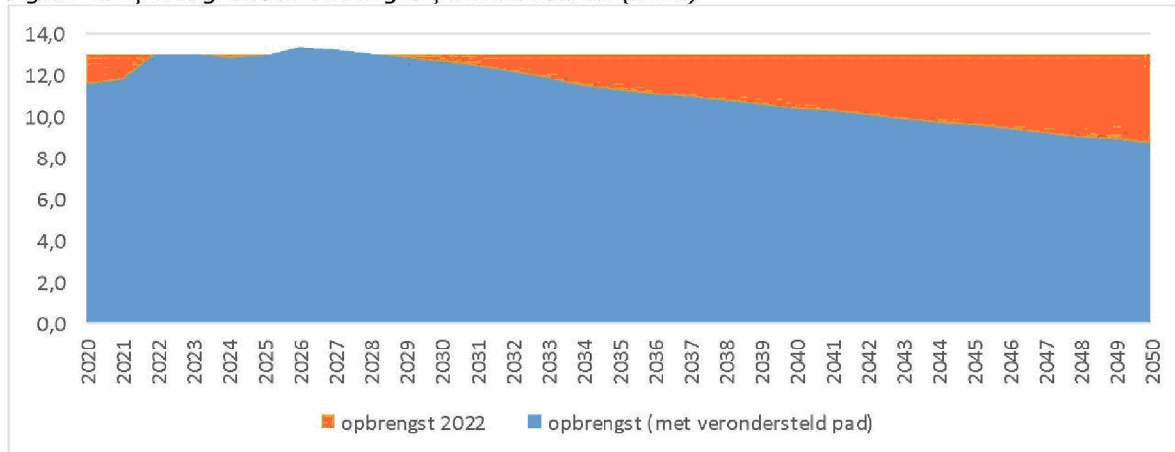
- De maatregel die in augustus op tafel lag was een capaciteitsbeperking bij AVI's van 1 à 1,5 Mton op korte termijn. Het idee was om in gesprek te gaan met de AVI's en hen daarna via een tenderregeling te compenseren voor het sluiten van verbrandingslijnen. De inzet is gericht op het afbouwen van de overcapaciteit (t.a.v. de eigen binnenlandse behoefte).
- Het benodigde compensatiebedrag hangt af van het toekomstperspectief van de betreffende AVI's. Dat toekomstperspectief wordt overigens sterk beïnvloed door overheidsbeleid (afvalstoffenheffing, CO₂-beprijzing etc.).
- Om te zorgen dat de CO₂-reductie door sluiting niet teniet wordt gedaan doordat elders dan weer capaciteit wordt bijgebouwd, is het nodig de capaciteitsbeperking ook wettelijk vast te leggen. Dit kan het Rijk doen door via een moratorium de maximaal vergunde verbrandingscapaciteit (tonnages) te maximeren.
- De Kamer heeft via twee moties het kabinet opgeroepen in overleg met de sector tot een verder afbouwpad voor verbrandingscapaciteit te komen en financiering van een sociaal plan mee te nemen.
- Dit afbouwpad is mogelijk door het moratorium steeds stapsgewijs naar beneden mee te laten bewegen met het dalend aanbod van brandbaar Nederlands afval. Door een heldere beleidslijn en tijdige communicatie zal de sector kunnen anticiperen op afbouw en/of overschakeling op andere economische activiteiten. Zonder flankerend beleid zal deze optie meer weerstand opleveren vanuit de sector en vakbonden.
- Overigens leidt de maatregel tot minder CO₂-uitstoot, vervuilingsemisies en bodemassen in Nederland, maar is mogelijk het mondiale CO₂-effect beperkter. De afvalindustrie is een Europees/internationaal opererende sector. Circa 15% (voorheen 20%) van het restafval dat in NL verbrand wordt is op dit moment van buitenlandse oorsprong. Tenzij deze buitenlandse afvalstromen bij de bron worden beperkt of verduurzaamd, zullen deze elders blijven worden verbrand.
- Er heeft een eerste toets plaatsgevonden op uitvoerbaarheid. Belangrijke aandachtspunten zijn effecten op warmtelevering en mogelijke staatssteunrisico's. Er zijn deels mogelijkheden voor uitvoering binnen bestaande kaders/regelgeving, maar aanvullende regelgeving zal nodig zijn.

61. Grondslagerosie elektrische voertuigen (18-11-2021)

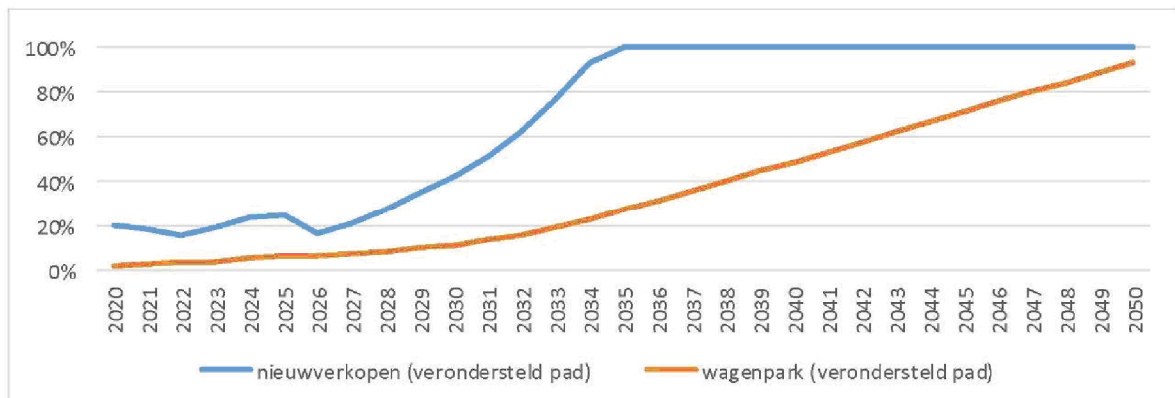
Vraag: Een vergroot aandeel EV leidt tot derving opbrengsten in schatkist, kan dit geplot worden in de tijd, hoe verhoudt dit zich tot elkaar? Wanneer is de derving structureel? Deze vraag gaat uit van de huidige regels en afspraken dus zonder aanvullende maatregelen.

- Er is geen exact jaarlijks pad beschikbaar van de opbrengsten tot aan het moment dat alle personenauto's in het wagenpark elektrische voertuigen (EV) zijn.
- In figuur 1 is inzichtelijk gemaakt hoe de opbrengst uit de autobelastingen bij personenauto's zich kan gaan ontwikkelen, uitgaande van een aantal aannames. Het oranje vlak geeft weer wat de derving is ten opzichte van de verwachte opbrengst in 2022.
- Het grootste deel van de grondslagerosie ontstaat na 2030 als het wagenpark in snel tempo emissievrij wordt. Het gaat hierbij om een budgettaire derving van 4,6 – 5,4 mld. euro ten opzichte van 2022.
- Het pad van de opbrengsten is afhankelijk van de snelheid van de ingroei van EV's in de nieuwverkopen en in het wagenpark.
- In figuur 2 is de veronderstelde ingroei weergegeven. Hierbij is de huidige verwachte ingroei, zonder aanvullend stimuleringsbeleid bovenop het Klimaatakkoord, tot en met 2030 als startpunt genomen (42% nieuwverkopen EV en 11% EV in het wagenpark).
- Daarnaast is aangenomen dat de Europese Co2-normen voor autofabrikanten conform het voorstel van de Europese Commissie in het "FF55"-pakket worden aangescherpt naar 100%-reductie in 2035 ten opzichte van de 2021-norm (de facto uitfaseerdatum voor verkoop nieuwe fossiele brandstofauto's per 2035).
- Daarna duurt het nog circa 20 jaar voor het wagenpark geheel EV is (dit is gebaseerd op de huidige gemiddelde sloopleeftijd van 19 jaar van personenauto's).

Figuur 1: opbrengst autobelastingen personenauto's (€mld)

Figuur 2: verondersteld ingroeipad EV's

64 Is het nodig om iets voor opeethypotheeken/verzilverhypotheeken te regelen in de Wet op het financieel toezicht?

- De Wet op het financieel toezicht (Wft) schrijft niet aan aanbieders voor welke producten zij moeten aanbieden, maar stelt bepaalde regels met het oog op consumentenbescherming. Omdat onder de huidige regels verzilverproducten kunnen worden aangeboden, is er geen noodzaak de Wft aan te passen. Een verzilverhypotheek is een voor de consumenten lastig te doorgronden product waar ook risico's aan zitten en relatief hoge kosten aan verbonden zijn.
- Nederlandse huishoudens bouwen veel vermogen op in de eigen woning. Hierdoor kan er een grotere behoefte ontstaan aan financiële producten om de overwaarde van een huis te verzilveren zonder te verhuizen.
- Eén van de producten waarmee dit kan is een verzilverhypotheek. Dit product wordt door een deel van de kredietverstrekkers aangeboden. Bij een verzilverhypotheek onttrekken consumenten een gedeelte van de overwaarde van het huis (een eenmalige opname, periodieke uitkering of combinatie van beide). De rente hoeft niet maandelijks door de consument te worden betaald, maar wordt bijgeschreven bij de uitstaande hypotheekschuld. Deze loopt dus gedurende de looptijd verder op. Voor het product wordt een relatief hoge, vaak variabele, rente gevraagd, en door het rente-op-rente effect tijdens de looptijd kunnen de kosten voor de consument oplopen. Deze hogere rente volgt uit het risico dat de kredietverstrekker loopt, met name het risico dat het product langer loopt dan van tevoren verwacht omdat de consument langer in de woning blijft, waardoor de schuld oploopt t.o.v. de woningwaarde. Ook kent het product risico's voor consumenten, zoals de mogelijkheid om een restschuld over te houden of ongewild te moeten verhuizen.
- Er zijn ook andere financiële producten om overwaarde te benutten. Zo kan een klant een reguliere (aflossingsvrije) hypothecaire lening afsluiten of verhogen of een doorlopend krediet met de hypotheek als onderpand afsluiten (krediethypotheek). Als de situatie van de consument het toestaat – dit hangt af o.a. van de hoogte van het inkomen- is het afsluiten van een aflossingsvrije hypotheek voor een deel van de woningwaarde vaak een stuk voordeliger dan een verzilverhypotheek. Daarmee voorziet een verzilverhypotheek voor met name consumenten met een laag pensioeninkomen in een behoefte. Indien huishoudens in de toekomst minder hoeven af te lossen, bijvoorbeeld omdat bij een eventuele afbouw van de HRA meer huishoudens zullen terugvallen op een lagere niet-fiscale aflossingseis, zal de behoefte aan dergelijke producten vermoedelijk afnemen.¹
- In 2018 is tijdens het platform hypotheeken aan kredietverstrekkers nadrukkelijk gevraagd of er knelpunten in wet- en regelgeving zijn rondom verzilverhypotheeken. Hierop zijn er geen knelpunten naar voren gekomen.
- Voor financiële producten waaronder verzilverhypotheeken is adequate consumentenbescherming noodzakelijk. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft in 2020 een onderzoek gepubliceerd naar verzilverhypotheeken.² Hierin werd geconcludeerd dat de onderzochte kredietverstrekkers verbeteringen moesten doorvoeren bij het inrichten en uitvoeren van het productontwikkelings- en reviewproces zodat bij de ontwikkeling van het product op evenwichtige wijze rekening wordt gehouden met de belangen van de klant. Ook bleek de informatieverstrekking aan klanten niet in alle gevallen adequaat. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn verbeteringen doorgevoerd.

¹ Zie beantwoording vragen over effecten van verschillende varianten om HRA af te bouwen.

² Uit het onderzoek ontstond het beeld dat de behoefte aan het product vooralsnog beperkt lijkt te zijn. In de periode van 1 januari 2018 tot en met 31 juli 2019 waren ongeveer 4.000 verzilverhypotheeken afgesloten.

Inzicht in de verschillende handelingsperspectieven voor de NVWA en de bijbehorende bedragen tussen de 56 mln. en de 130 mln.

Toelichting

- Bij de NVWA is door een externe partij objectief een handhavingstekort vastgesteld. Dit is bij de Kamer bekend. Voor 100 van de 152 maatschappelijke taken op het terrein van LNV en VWS is sprake van een (handhavings)tekort mede als gevolg van ontoereikende budgettaire middelen.
- Bovendien wordt er minder geretribueerd bij het bedrijfsleven dan technisch mogelijk. Deze zgn. retributiedemping wordt gefinancierd uit het budget voor toezicht waardoor het bedrijfsleven wordt ontzien. Hierdoor neemt de onbalans in taken-middelen verder toe.
- Onderstaande tabel geeft de 3 handelingsperspectieven weer m.b.t. taken-middelen. Daarnaast worden 3 handelingsperspectieven m.b.t. de retributiedemping gegeven.
- Het huidige budget van de NVWA in 2022 bedraagt 461 mln., hiervan is 350 mln. bijdrage vanuit de begroting van LNV en VWS en 111 mln. opbrengsten vanuit derden.

(in mln. euro, + = saldooverslechterend)	2022	2023	2024	2025	2026
A. Handelingsperspectieven taken-middelen					
1. Volledig op orde	33	65	98	130	130
2. Structurele weerslag	17	35	52	69	69
3. Structurele weerslag op een grote doelgroep	14	28	42	56	56
B. Handelingsperspectieven ICT					
1. ICT vernieuwingen	6	6	6	6	6
C. Handelingsperspectieven Retributiedemping					
1. Nog door LNV in te passen retributiedemping		11	11	11	11
2. Integrale kostprijzen	-	-30	-30	-30	-30
3. Directe kosten methode/aansluiten bij EU-verordening (komt bovenop de nog in te passen retributiedemping van 11 mln.)		25-40	25-40	25-40	25-40

A. Handelingsperspectieven taken-middelen

LNV heeft drie handelingsperspectieven ontwikkeld om de problematiek omtrent taken-middelen aan te pakken;

1. Volledig op orde (100 van de 100 ongedekte taken volledig gefinancierd). Deze variant vraagt een investering van 130 mln. structureel. Hiermee kunnen bestaande maatschappelijke taken op het vereiste wettelijke niveau worden uitgevoerd, inclusief de opvolging van de verplichtingen uit de EU verordeningen (EU conformiteit). Dit bedrag vertegenwoordigt circa 1000 fte nodig, ook vorm te geven door moderne wijzen van toezicht.
2. Structurele weerslag (24 van de 100 ongedekte taken volledig gefinancierd). Deze variant vraagt een investering 69 mln. structureel. Hiermee wordt een beperkt deel van het handhavingstekort afgedekt, waar de focus ligt op de taken die een grote weerslag hebben in de samenleving. Dit vraagt om politieke keuzes tot taakverlichting en risico acceptatie. Bovendien wordt naast tekortschietend toezicht als gevolg van het handhavingstekort geen volledige EU conformiteit bereikt. Hiervoor is circa 500 fte nodig.
3. Structurele weerslag op een grote doelgroep (6 van de 100 ongedekte taken volledig gefinancierd). Deze variant vraagt een investering 56 mln. structureel. Hiermee worden de risico's van 6 onvolledig gedekte taken gefinancierd, binnen 3 van de 7 publieke belangen, waar de focus ligt op de taken met de grootste weerslag op de samenleving. In dit scenario nemen de risico's zoals onder 2) benoemd toe. Hiervoor is circa 300 fte nodig inclusief 20 mln. voor het op orde brengen van de kennis en datapositie. De NVWA ziet dit als een noodzakelijke stap.

Een algemene opmerking bij de scenario's:

Er wordt in elk scenario rekening gehouden met een ingroepad omdat het aannemen van personeel tijd in beslag neemt. Het vergt een lange termijn investering om de handhavingssituatie duurzaam op orde te brengen. Financiën betwijfelt of de behoefte van 1000 fte in het scenario volledig op orde wel in te vullen is gegeven de personeelstekorten op het gebied van dierenartsen en inspecteurs.

B. Handelingsperspectieven ICT

Dit betreft de noodzakelijke vernieuwing van het verouderde applicatielandschap van de NVWA. Dit is een basisvoorwaarde voor de effectieve en efficiënte uitvoering van de toezichtstaken en voor verbetering van de informatiepositie van de NVWA. Hiervoor kan een structureel bedrag tot en met maximaal 6 mln. voor worden gereserveerd.

C. Handelingsperspectieven Retributiedemping

Het is van belang om de problematiek bij de NVWA als een geheel te beschouwen. De problematiek wordt gedeeltelijk veroorzaakt doordat het bedrijfsleven niet volledig wil betalen voor de diensten die zij afnemen. Als gevolg daarvan wordt een deel van de retributies betaald uit rijksbegrotingsmiddelen.

1. Nog door LNV in te passen retributiedemping. LNV dempt de retributies ten behoeve van het bedrijfsleven, waarvan 11 mln. niet structureel gedekt is. Als de retributies niet worden verhoogd zal er vanaf 2024 een tekort zijn van 11 mln. op de begroting van LNV. Dit betreft een opgave die nog op de LNV-begroting moet worden ingepast. Er kan ook voor worden gekozen om deze te compenseren uit generale middelen.
2. Integrale kostprijzen. Als de NVWA gaat werken met integrale kostprijzen (e.g. alle retribueerbare kosten doorberekenen aan het bedrijfsleven) levert dat structureel maximaal 30 mln. op. Hiermee kan een gedeelte van de kosten voor taken-middelen gefinancierd kan worden. Tegelijkertijd betekent dit ook een aanzienlijke lastenverzwaring voor het bedrijfsleven.
3. Directe kosten methode/aansluiten bij de EU verordening. Er kan voor gekozen worden dat het bedrijfsleven niet meer bijdraagt aan de indirecte kosten van de NVWA. Het toepassen van de directe kosten methode leidt tot een forse verlaging van de tarieven voor het bedrijfsleven en navenant meer kosten voor de rijksbegroting. Wanneer wordt gekozen voor de EU-tarieven zal dat de acceptatie van de tarieven verhogen omdat ze door een derde, Brussel, zijn vastgesteld. De benodigde overheidsbijdrage is 25 mln. tot 40 mln., dit komt bovenop de 11 mln. die nodig is om het structurele tekort te dekken.

Vraag 1: *Gevraagd is om samen met IenW te komen tot een eenduidige en realistische reeks voor deltafonds en klimaatadaptatie. Nu staat in de plaat 3 * 100 mln.*

Noot vooraf: Deze antwoorden zijn gedeeld met IenW maar afstemming is niet gelukt. Ter informatie is daarom de beantwoording door IenW van de vragen over het Deltafonds en het regionaal beschermingsprogramma bijgevoegd.

Antwoord:

- Het is niet mogelijk om in dit stadium de bedragen die IenW in haar fiches benoemt te valideren, omdat veel processen (zoals de beleidstafel wateroverlast) en onderzoeken (zoals het kennisprogramma zeespiegelstijging) net zijn gestart of nog lopende zijn.
- Om die reden is een concrete intensivering op dit moment niet goed te onderbouwen. Dit geldt ook voor de 3x 100 miljoen euro.
- In de proefopstelling staat een intensivering is opgenomen van 1,5 mld. ten behoeve van de instandhouding van de infrastructuur (zie ook antwoord vraag 3). Zoals IenW zelf ook aangeeft, betreft dit óók het Deltafonds. Daarmee wordt ruimte gecreëerd om binnen het Deltafonds meer aandacht te besteden aan zaken als klimaatadaptatie en waterveiligheid; IenW heeft hiermee ook veel meer mogelijkheden om - indien wenselijk - te herprioriteren gedurende de kabinetsperiode.
- Het Deltafonds heeft momenteel een omvang van ca. 1,5 miljard euro per jaar. In het voorstel van IenW wordt structureel ruim 500 miljoen euro extra beschikbaar gesteld. Incidenteel is het bedrag hoger (tot 940-990 miljoen euro in 2025 en 2026). Daarbij wordt tevens opgemerkt dat bij de huidige omvang van het DF al sprake is van ca. 130 miljoen euro onderuitputting in 2021. Dit roept vraagtekens op over de maakbaarheid van de intensivering die IenW voorstelt.
- De Deltacommissaris adviseert t/m 2026 4x 200 miljoen euro incidenteel en daarna 100 miljoen euro structureel te investeren in het Deltafonds t.b.v. instandhouding. Daarnaast is zijn voorstel 600 miljoen euro (50% van de 1,2 miljard euro) voor Limburg vanuit het Rijk te financieren. De Deltacommissaris vindt het verstandig om een envelop klaar te zetten voor maatregelen n.a.v. de beleidstafel hoogwater.
- Met inachtneming van bovenstaande aandachtspunten hebben we twee opties uitgewerkt:

Optie 1: Binnen de 1,5 mld. (Infra onderhoud) uit de proefopstelling wordt naar rato een verdeling aangehouden tussen het Mobiliteitsfonds en het Infrafonds. Hiermee komt structureel ongeveer 250 mln. per jaar beschikbaar voor het DF (binnen de 1,5 mld).

- Door de intensivering op instandhouding grofweg naar grondslag te verdelen over het MF en DF komt er structureel 250 miljoen extra beschikbaar op het DF. IenW en de Deltacommissaris hebben in hun beantwoording aangegeven dat er structureel 100 miljoen euro nodig is binnen het DF voor instandhouding, daarmee kan de overige 150 miljoen ingezet worden voor maatregelen op het gebied van waterveiligheid.

Tabel 1: Omvang Deltafonds (OWB 2022, bedragen in mld. euro):

	2022	2023	2024	2025	2026
Omvang Mobiliteitsfonds totaal	7,2	7,5	6,8	7,1	7,1
Omvang Deltafonds totaal	1,3	1,7	1,5	1,4	1,4
Intensivering Infra onderhoud	0,1	0,2	0,6	1,4	1,5
Waarvan MF bij verdeling o.b.v. grondslag	0,08	0,16	0,5	1,2	1,25
Waarvan DF bij verdeling o.b.v. grondslag	0,02	0,04	0,1	0,2	0,25

Optie 2: Een intensivering die in verhouding staat tot het huidige waterveiligheidsbudget van 10 tot 20%. Hiermee komt 60 tot 120 mln. extra beschikbaar boven op de 1,5 mld.

- Indien de wens bestaat om verdergaand te intensiveren voor waterveiligheid bovenop de reeks voor instandhouding, dan kan gedacht worden aan een reeks van ~10% of 20% van het **huidige waterveiligheidsbudget**.
- Een brede envelop kan worden opgenomen voor waterveiligheid/klimaatadaptatie in afwachting van concrete onderbouwing voor welke maatregelen deze middelen het best aangewend kunnen worden. Dit komt de doelmatigheid ten goede.

Tabel 2: 10% of 20% Intensivering bovenop bestaand budget waterveiligheid (in mln. euro):

	2022	2023	2024	2025	2026
Huidige budget waterveiligheid art. 1 DF	568	703	623	365	516
10% intensivering	60	60	60	60	60
20% intensivering	120	120	120	120	120

Vraag 2: Daarnaast een inschatting hoeveel er extra nodig is voor verkeersveiligheid en voor fietspaden (de zijtafel infra heeft de bedragen doorgetrokken die er afgelopen kabinet waren, is dat reëel?).

Antwoord:

- Het kabinet heeft in 2018 voor de komende tien jaar 0,5 miljard euro beschikbaar gesteld aan medeoverheden voor het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (aanpakken gevaarlijke verkeerssituaties). Medeoverheden investeren eenzelfde bedrag waarmee het totaal op 1 mld. komt.
- Omdat er veel plannen zijn ingediend is voor 2021 een versnelling doorgevoerd, waarbij d.m.v. een kasschuif in 2021 100 mln. beschikbaar was voor deze investeringsimpuls om de veiligheid op wegen en fietspaden te verbeteren.
- Daarnaast heeft het kabinet in het regeerakkoord eenmalig 100 mln. beschikbaar gesteld (2019-2022) voor cofinanciering van gemeentelijke en provinciale investeringen in fietsinfrastructuur en fietsenstallingen bij OV-knooppunten (circa 25 mln. per jaar, eindigt in 2023).
- Tot op heden hebben zijn geen signalen bekend dat dit budget ontoereikend is voor het uitvoeren van de plannen. Op het budget voor fietsparkeren is dit jaar en vorig jaar forse onderuitputting (50%) opgetreden.
- Als het wenselijk is om de eerdere impuls op verkeersveiligheid en fietsinfrastructuur door te zetten, kan de komende kabinetsperiode het budget verhoogd worden.
 - Het budget voor fietsinfrastructuur van 25 mln. euro vanaf 2024 voortzetten.
 - De middelen voor het strategisch plan verkeersveiligheid in 2024 en 2025 met 50 mln. euro ophogen, zodat een vlakke reeks is van 100 mln. euro beschikbaar komt.
 - Beide opties samen betekent 75 mln. in 2024 en 75 mln. in 2025 en 25 mln. in 2026 erbij.

Tabel 3: overzicht bestaande middelen verkeersveiligheid en fietsparkeren (in mln. euro):

Bedragen in mln. euro's	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Cumulatief
Budget strategisch plan verkeersveiligheid (2020-2029)							
Rijksoverheid	50	50	50	50	50	50	500
Gemeenten	50	50	50	50	50	50	500
Versnelling rijksoverheid via kasschuif	100			-50	-50		0
Totaal strategisch plan verkeersveiligheid	200	100	100	50	50	100	1.000
RA: Fietsinfrastructuren fietsenstallingen OV (2020-2023)							
Totaal budget fietsinfrastructuur	27	26	25	0	0	0	100
Totaal verkeersveiligheid en fietsinfrastructuur	227	126	125	50	50	100	1.100

Vraag 3: *Er staan ook andere reeksen voor infra in de plaat, ook graag check of daar niet al rekening is gehouden met een deel van deze I&W-reeksen (bijv. achterstallig onderhoud infra, is dat ook voor deltafonds).*

Antwoord:

- De reeks Infra onderhoud uit de tabel is bedoeld voor rijksinfrastructuur. Daar vallen ook rijksinfrastructuur uit het Deltafonds onder. De verschillende opgaven op het gebied van rijksinfrastructuur zoals infra i.r.t. woningbouwopgave, energietransitie, klimaatadaptatie en onderhoud- en vervanging doen allemaal een beroep op dezelfde plan- en bouwcapaciteit.
- Het is daarom belangrijk om de verschillende intensiveringen op het gebied van infrastructuur in samenhang te bezien om zo het realiteitsgehalte van de totale set plannen te kunnen beoordelen en vertragingen en onderuitputting te voorkomen.

Vraag: Welke intensivering op Rijksniveau is nodig voor het regionale hoogwaterbeschermingsprogramma uitgaande van 50% cofinanciering door medeoverheden.

Als vertrekpunt voor de beantwoording nemen we de eerder aangeleverde reeksen, die betrekking hebben op waterveiligheid en wateroverlast. Daarmee laten we ten opzichte van de eerdere beantwoording de reeksen die betrekking hebben op waterkwaliteit buiten beschouwing.

Bedragen x € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	struc
Integraal Rivier Management	0-15	0-40	35-75	60-100	60-100	60-100	50-90	30-80	30-80
Wateroverlast (beleidstafel)	25-50	75	100	100	100	100	100	100	100
Impulsregeling klimaatadaptatie	25	50	75	100	100	100	50	0	0
Intensivering hoofdwatersysteem/HWBP			50	50	50	50	50	50	50

Een intensivering van het regionale hoogwaterbeschermingsprogramma vraagt versterking van regionale watersystemen en het landelijke hoofdwatersysteem en de koppeling daartussen vanwege de onderlinge beïnvloeding. Deze onderwerpen lichten we hierna toe. Voor een toelichting op de impulsregeling klimaatadaptatie verwijzen we naar de eerdere beantwoording.

- Op dit moment dragen waterschappen en gemeenten verantwoordelijkheid voor het tegengaan van wateroverlast door regionale watersystemen zoals beken als de Geul, boezemwater etc. De ramp in Limburg heeft laten zien dat overstromingen in regionale systemen wel degelijk kunnen leiden tot een waterveiligheidsvraagstuk en beïnvloeding van de waterveiligheid in het hoofdwatersysteem. De Rijksoverheid draagt op dit moment niet bij aan de financiering van regionale systemen. Hoewel de geografie in Zuid-Limburg voor Nederland unieke kenmerken heeft, is de afgelopen jaren ook elders in het land sprake geweest van ernstige wateroverlast en dreiging van overstromingen in regionale watersystemen, met grote schade tot gevolg.
- Om deze reden onderzoekt de door de minister van IenW ingestelde beleidstafel Wateroverlast en overstromingen zowel voor Limburg als elders in het land de gevolgen van dergelijke extreme regenval als in/bij Limburg, en zal zij met een voorstel komen hoe toekomstige schade te beperken. Hiervoor zijn op dit moment geen middelen beschikbaar. De reeks (oplopend naar €100 mln structureel) is ontstaan op basis van huidige inzichten en biedt, uitgaande van 50% cofinanciering, ruimte voor het landelijk treffen van maatregelen. Deze middelen zullen worden uitgewerkt en onderhouden door de beleidstafel en naar aanleiding van de resultaten worden besteed.
- De provincie Limburg heeft samen met andere Limburgse mede overheden, een propositie ingediend van €1,2 mld, met een beroep op cofinanciering van het Rijk.
- Waterveiligheid in het hoofdwatersysteem wordt bereikt door een combinatie van dijkversterkingen (Hoogwaterbeschermingsprogramma) en maatregelen die de afvoercapaciteit van de rivieren vergroten (Integraal Rivier Management (IRM)). Voor intensivering van IRM is een aanvullende reeks nodig tov bestaande bedragen voor versnelling en extra projecten om via rivierverruiming in te spelen op klimaatverandering. Reeks oplopend tot €60-100 mln in 2025 en €30-80 mln structureel.
- Het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is bedoeld voor versterking van de primaire keringen, d.w.z. de belangrijkste keringen (dijken, duinen, en keringen als de Oosterscheldekering) langs de kust, rivieren en het IJsselmeer. De waterschappen en het Rijk financieren elk 50% met een maximumbedrag. Dit maximum is vastgelegd in de Waterwet.
- De overstromingen en wateroverlast in Limburg geven aanleiding tot versnelling van dijkversterkingen in Limburg. Om te voorkomen dat versnelling in Limburg leidt tot vertraging van noodzakelijke projecten elders in het land, zijn extra middelen nodig.
- Daarnaast is mogelijk ook elders in het land versnelling nodig voor het op orde brengen van de hoogwaterveiligheid. Waar dit het geval is, wordt naar aanleiding van de ramp in Limburg onderzocht in de beleidstafel wateroverlast. Naast aanpassing van de waterwet,

vergt dit nadere afspraken met de waterschappen over de uitvoerbaarheid van de versnelling en de bereidheid cq ruimte om te voldoen aan de (versnelde) cofinanciering die dat van hen vraagt. Ook de Rijksbijdrage kan via een kasschuif, dan wel extra middelen worden gefinancierd.

- Met deze systematiek en de wenselijke medewerking van de waterschappen, inhoudelijk en financieel, als uitgangspunt, wordt voorgesteld vanwege de urgentie versnelling en intensivering vanaf 2024 mogelijk te maken: €50 mln structureel.

NB

- Daarnaast wordt op dit moment het effect van de zeespiegelstijging op de kwetsbaarheid van zeekeringen en rivierdijken in Nederland onderzocht. Deze inzichten komen de komende jaren beschikbaar en worden betrokken bij de herijking van de deltabelissingen in 2026. Dit zal naar verwachting op termijn leiden tot hogere kosten, die nu lastig te kwantificeren zijn .

Mogelijke tekst Regeerakkoord:

Klimaatverandering zorgt nu al (zoals deze zomer in Limburg) en in de toekomst steeds vaker voor extremere weerssituaties. Het is van belang dat we ons hier tijdig op voorbereiden. Om zowel in Limburg als in de rest van Nederland toekomstige problemen te kunnen voorkomen worden hiervoor structureel extra middelen gereserveerd, olopend tot ca. €250 mln in 2025 en structureel €200 mln/jr.

Hiermee kan het kabinet zowel bijdragen aan herstelmaatregelen en de aanpak van knelpunten in de regionale watersystemen in samenhang met knelpunten in het hoofdwatersysteem.

Vraag: Welke incidentele en structurele intensivering is nodig in het Deltafonds (DF) met het oog op het wegwerken van achterstanden en klimaatadaptatie (mede naar aanleiding van Limburg)

Antwoord:

Uw vraag richt zich op het DF. De antwoorden (bedragen en onderbouwingen) die in dit memo worden gegeven zijn in lijn met de recente beantwoording van de vragen formatie over achterstanden bij de verschillende infrastructuurnetwerken en de aan de Tweede Kamer verstuurde brief over de financiële situatie instandhouding en ontwikkeling Rijksinfrastructuur (instandhoudingsbrief).¹

In de eerdere beantwoording is toegelicht hoeveel extra geld structureel nodig is voor beheer en onderhoud en het inlopen van uitgesteld onderhoud. Tevens is een cumulatieve reeks gegeven voor de noodzakelijke aanpak van de gevolgen van klimaatverandering (zoals de droogte van de afgelopen drie jaren en de overstromingen in Limburg dit jaar) en de aanpak van waterkwaliteit/Kaderrichtlijn Water (KRW).

In de eerdere beantwoording van uw vragen en de instandhoudingsbrief zijn bedragen opgenomen voor zowel het DF als het Mobiliteitsfonds (MF). De nu voorliggende beantwoording betreft enkel het DF. De wijze waarop dit gebeurt sluit aan op de eerdere beantwoording en de instandhoudingsbrief, waarin staat dat op basis van realisatiecijfers er grofweg van kan worden uitgegaan dat 20% is benodigd voor het hoofdwatersysteem (en daarmee het DF). Waar exacte bedragen beschikbaar zijn worden deze benut en wordt dit aangegeven. Tevens bevat de nu voorliggende beantwoording de uitsplitsing, die ten grondslag lag aan de cumulatieve reeks voor klimaatverandering.

Tabel 1 geeft de totaalbedragen weer die nodig zijn om met inzet van het DF achterstanden op het hoofdwatersysteem weg te werken en de noodzakelijke stappen te zetten voor klimaatadaptatie en waterkwaliteit.

Bedragen x € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struc
Totaal	190- 240	340- 390	730- 780	940 -990	940- 990	900- 950	500- 550

NB: Niet meegenomen zijn intensiveringen op het MF voor het klimaatrobuust inrichten van het hoofdvaarwegen- en hoofdwegensysteem en het spoor.

Bovenstaande totaalbedragen worden in de tabellen 2 en 3 uitgesplitst in subtotalen voor achterstanden resp. klimaatadaptatie/waterkwaliteit.

¹ TK-brief IenW/BSK-2021/278471 d.d. 19 oktober 2021 en TK 2021/22, 35.925 A, nr. 14.

Wegwerken achterstanden

Tabel 2 bevat het subtotaal voor het wegwerken van achterstanden.

Bedragen x € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struc
Wegwerken van achterstanden							
Instandhouding RWS validatie PwC ²	50	50	200	200	200	200	100
RWS Aanvullend: duurzaamheid, klimaat-robust uitvoeren en cyberveiligheid.			40	40	40	40	40
RWS Inlopen uitgesteld onderhoud	40	40	40	40	40		
RWS VenR-prognose ³				60	60	60	60
Subtotaal⁴	90	90	280	340	340	300	200

Toelichting tabel 2

Benodigde incidentele en structurele intensivering in het DF met het oog op het wegwerken van achterstanden:

- Voor instandhouding van de RWS-netwerken is op basis van de externe toets door PwC (uit 2020) vanaf 2024 sprake van een tekort van gemiddeld € 1 mld. per jaar (prijspeil 2019) voor alle netwerken. Dit betreft zowel het beheer en onderhoud als de opgave op het gebied van vervanging en renovatie. Tabel 2 bevat het deel daarvan dat op het Hoofdwatersysteem (HWS) en daarmee het DF betrekking heeft.
- Rondom dit bedrag zijn er nog onzekerheden, die dit bedrag naar verwachting zullen doen toenemen. Het benodigd budget voor cybersecurity, duurzaamheid en het klimaat adaptief aanpakken van instandhouding van de netwerken maakt geen onderdeel uit van het tekort van € 1 mld. en bedraagt voor de RWS netwerken naar huidige inzichten € 200 mln. per jaar. Ca. 20% betreft het HWS.
- Ook is vermeld welk bedrag is benodigd om reeds bestaand uitgesteld onderhoud in te lopen.
- Actuele inzichten van RWS laten zien dat er ten opzichte van de externe toets door PwC/Rebel, uitgevoerd in 2020 voor de 'boeggolf' aan vervanging en renovatie werkzaamheden meer nodig is na 2025 dan nu beschikbaar is.

De investeringsruimte op het DF staat onder druk door risico's en tegenvallers. Na aftrek van de nu bekende risico's is nog ca. €0,3 mld. beschikbaar t/m 2034 (huidige looptijd van het DF). In het kader van de extrapolatie van de fondsen komt hier ca €0,3 mld. per opvolgend jaar bij. De mogelijkheid om hiermee de komende jaren genoemde achterstanden weg te werken cq. intensiveringen te dekken is er dus vrijwel niet.

² De opbouw van de reeks sluit aan bij de instandhoudingsbrief. Oorspronkelijk was voor het HWS gevraagd om 4x200 mln. 2022-2025 en vanaf 2026 100 mln. struc. Het kasritme is gewijzigd omdat besluitvorming over jaren 2022/23 in de begroting 2022 voor nu is afgerond.

³ Bandbreedte € 40-80 mln. In de tabel is daarvan het gemiddelde bedrag genomen. De bandbreedte is in lijn met de eerdere beantwoording en daarvan 20% voor het HWS.

⁴ Voor de netwerken in beheer bij Rijkswaterstaat geldt dat in de bovenstaande reeksen (nog) niet is voorzien in aanvullende productiecapaciteit. De maakbaarheid is een belangrijk aandachtspunt.

Klimaatadaptatie/waterkwaliteit

Tabel 3 bevat het subtotaal voor klimaatadaptatie/waterkwaliteit. Dit is de in de eerdere beantwoording opgenomen cumulatieve reeks. Het belang om vanuit het DF extra bij te dragen aan klimaatadaptatie en waterkwaliteit wordt toegelicht. Vervolgens bevat tabel 4 de uitsplitsing van deze cumulatieve reeks.

Tabel 3 bevat het subtotaal voor klimaatadaptatie/waterkwaliteit.

Bedragen x € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struc
Klimaatadaptatie							
Subtotaal Aanpak klimaatverandering/waterkwaliteit	100-150	250-300	450-500	600-650	600-650	600-650	300-350

Toelichting tabel 3

- Het klimaatrapport van het IPCC geeft aan dat, zelfs als CO2 reductie wordt gerealiseerd, hevige regenval, hittegolven en droogte extremer zullen worden en de zeespiegel zal stijgen. Daaraan zal Nederland zich moeten aanpassen. Klimaatverandering heeft duidelijk effect. Zie drie opeenvolgende jaren met extreem droge zomers; wateroverlast op diverse plaatsen in het land (Noord-Holland, Brabant, Randstad); en niet in de laatste plaats de wateroverlast en het hoogwater in Limburg.
- Investerings zijn noodzakelijk, niet alleen vanwege de enorme impact die dit op de samenleving heeft, maar ook omdat de kosten van schade vele malen hoger zijn dan de investeringen die nodig zijn voor het voorkomen ervan.
- De minister van IenW heeft een beleidstafel wateroverlast en hoogwater ingesteld om adequaat in te spelen op de situatie in Limburg en lessen te trekken voor heel Nederland. De beleidstafel komt binnen enkele maanden met de eerste maatregelen. Eindrapportage volgt rond de zomer 2022.
- De overheden in Limburg hebben een plan om herhaling van ernstige wateroverlast te voorkomen aangeboden aan de Minister van IenW. Het gaat om €1,2 mld. in totaal, waarvan 50% voor waterveiligheid en 50% voor klimaatadaptatie, waar het Rijk een bijdrage aan zou moeten leveren. Dit plan wordt verder uitgewerkt en betrokken bij de beleidstafel.
- Extra middelen zijn nodig voor de aanpak van nieuwe knelpunten, die zich hebben aangediend op het gebied van waterveiligheid bij de Maas, het regionale watersysteem en de aansluiting met het hoofdwatersysteem en klimaatrobuust herstel door versnelling en verbreding van bestaande programma's.
- Het ligt voor de hand om middelen voor intensivering van het waterveiligheids- en klimaatadaptatiebeleid in Limburg en heel Nederland beschikbaar te stellen via het DF ten behoeve van maatregelen die de beleidstafel wateroverlast en hoogwater zal voorstellen.
- Ook verbetering van de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater is urgent. De Kaderrichtlijn Water (KRW) bepaalt sinds 2000 welke toestand gewenst is. Die toestand wordt op veel plaatsen in 2027 nog niet wordt gehaald, met als risico mogelijke Europese inbreukprocedures. Ook het PBL gaat bij de stikstofberekeningen uit van het tijdig realiseren van de KRW-doelstellingen. De aanpak die in deze beantwoording wordt geschetst richt zich op het hoofdwatersysteem. In een stikstof-fiche (LNV) zijn de kosten opgevoerd van grootschalig herstel van beekdalen op zandgronden, wat nodig is om daar de

doelen van de KRW te realiseren en een bijdrage te leveren aan de doelen Natura 2000. Deze aanpakken zijn dus aanvullend en versterken elkaar.

Tabel 4 Uitsplitsing reeks klimaatadaptatie/waterkwaliteit

Bedragen x € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	struc
Gevolgen klimaatverandering (klimaatadaptatie)	100-150	250-300	450-500	600-650	600-650	600-650	500-550	300-350	300-350
w.v. Integraal Rivier Management	0-15	0-40	35-75	60-100	60-100	60-100	50-90	30-80	30-80
w.v. Wateroverlast (beleidstafel)	25-50	75	100	100	100	100	100	100	100
w,v. Impulsregeling klimaatadaptatie	25	50	75	100	100	100	50	0	0
w.v. Waterkwaliteit/droogtebestrijding	10-20	30-40	50-60	80-90	80-90	90-100	90-100	100	100
w.v. Kaderrichtlijn Water/Hoofdwatersysteem	20	40	50	50	50	40	0	0	0
w.v. Kaderrichtlijn Water/RWZI's	20	55	140	210	210	210	210	70	70

Toelichting tabel 4

- **Integraal Rivier Management:** versnelling en extra projecten om via rivierverruiming in te spelen op klimaatverandering. Dit ten behoeve van de waterveiligheid, zoetwatervoorziening en bevaarbaarheid van de rivieren.
- De wateroverlast, zoals recent in Limburg, vraagt om extra investeringen in waterveiligheid gericht op knelpunten in het hoofdwatersysteem Maas. Nu al bekend zijn 'flessenhalzen' bij Venlo, Roermond, Maastricht en vraagstukken rond de aansluiting van de regionale watersystemen met het hoofdwatersysteem. Ook is versnelling nodig van bestaande programma's.
- Naast en in samenhang met het hoofdwatersysteem zijn ook de regionale watersystemen onvoldoende ingericht op klimaatverandering. Het Rijk heeft enkele jaren geleden een tijdelijke impulsregeling ingesteld om decentrale overheden te steunen via cofinanciering. Voorgesteld wordt om uitgesmeerd over 7 jaar €500 mln. uit te trekken voor versnelling van maatregelen.
- Verbetering van de waterkwaliteit en droogtebestrijding. Het gaat om grootschalige projecten gericht op tegengaan verzilting via spui- en schutsluizen, aanpassingen om water vast te houden op de hogere zandgronden, hergebruik van afvalwater etc.
- De uitvoering van de KRW in het hoofdwatersysteem is vertraagd als gevolg van exogene risico's rond PFAS, stikstof en COVID-19. Om het programma vóór eind 2027 af te kunnen ronden is incidenteel €250 mln nodig.
- Er is een intensivering nodig op de zuivering van afvalwater. Met een fonds van incidenteel 10-20% van de huidige omvang van de zuiveringsheffing en structureel 5% (€70 mln) worden bronmaatregelen genomen óf de zuiveringsinspanning verhoogd. Daarbij wordt aangesloten bij het lopende initiatief voor de zuivering van geneesmiddelen. Tevens wordt voorgesorteerd op de aanpassing van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

Mogelijke tekst Regeerakkoord:

Opeenvolgende jaren met droge zomers en ernstige wateroverlast in Limburg en andere delen van ons land onderstrepen het belang dat Nederland zich tijdig aanpast aan klimaatverandering. Waterveiligheid, de beschikbaarheid van voldoende en schoon zoetwater en het tegengaan van wateroverlast en hittestress vergen tijdige bijstelling van beleid en uitvoering aan de veranderende omstandigheden. Nu investeren beperkt schade later. De financiële ruimte in het Deltafonds wordt verruimd. Een reeds ingestelde beleidstafel werkt in 2022 maatregelen uit voor Limburg en heel Nederland.

68 Memo: varianten pakket WML en vereenvoudiging huurtoeslag

- In aanvulling op het memo van 17 november 'memo 45 doorrekening vereenvoudigingen huurtoeslag, i.c.m. verhoging WML 7,5% met gedeeltelijke koppeling' wordt in dit memo op verzoek van de formatie in beeld gebracht hoe ca. €300 mln. extra ingezet zou kunnen worden om negatieve inkomenseffecten te mitigeren. Hiervoor zijn twee varianten doorgerekend:
 - Geen verhoging eigen bijdrage,
 - Hogere normhuur.
- Ook is een variant opgenomen waarin het WML met 5% wordt verhoogd met volledige koppeling (AOW stijgt dus mee) met een vergelijkbaar budgettair beslag.
- Daarnaast zoomt dit memo nader in op de overstap naar genormeerde huur (effecten spreiding, transitiepaden en casuïstiek).

1. Budgettaire- en inkomenseffecten

Tabel 1: budgettaire-, en inkomenseffecten varianten (bedrag structureel 2060)

	0. WML 7,5% gedeeltelijk e koppeling	1. +300 mln schrapen eigen bijdrage	2. +300 mln hogere normhuur	3. +200 mln. geen verhoging eigen bijdrage, 5% WML met koppeling
<i>Inkomenseffecten alle huishoudens</i>				
(1) Mediaan laagste inkomenskintiel	0	0,5	0,5	1,1
(2) Aandeel laagste inkomens effect <-2%	0,18	0,11	0,11	0,12
(3) Aandeel laagste inkomens effect >+2%	0,34	0,41	0,40	0,38
(4) mediaan gepensioneerden	0	0	0	0,4
(5) Aandeel gepensioneerden effect < -2%	0,11	0,08	0,08	0,13
<i>Budgettaire effecten (zonder inverdieneffect)</i>				
(6) Totale kosten	1,2	1,5	1,5	1,5
(7) Bijstand, TW, Wajong, overig	1,2	1,2	1,2	0,8
(8) AOW	0	0	0	2,0
(9) verlagen IOAOW en ouderenkorting				-1,5 ¹
(10) HT-pakket = (12)+(13)+(20)	0	0,3	0,3	0,2
<i>Uitsplitsing budgettaire effecten HT-pakket</i>				
(11) Doorwerking WML op HT	0,2	0,2	0,2	0,1
(12) Maatregelen HT	0,1	0,1	0,4	0,1
(13) Afschaffing max. huurgrens	0,2	0,2	0,2	0,2
(14) Leeftijdsgrens van 23 naar 21				
(15) Afschaffing servicekosten	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
(16) Genormeerde huur	0	0	0,3	0
(17) Interactie-effect	0	0	0	0
(18) Eigen bijdrage in de huur (sluitpost)	-0,3	0	-0,3	0

- De eerste kolom 'WML 7,5% gedeeltelijke koppeling' geeft de inkomens-, en budgettaire effecten van de variant uit het memo van vorige week (variant 0).
- Variante 0 bestaat uit invoering wettelijk minimumuurloon op basis van een voltijdsarbeidsduur van 36 uur per week. Daarbovenop stijgt het WML met 7,5%. De uitkeringen voor sociale minima en enkele andere aan het WML-gekoppelde regelingen (waaronder bijstand, TW, Wajong en Anw) stijgen mee. De AOW en loongerelateerde uitkeringen stijgen niet mee (en zijn dus ontkoppeld).
- Pakket vereenvoudiging huurtoeslag
 - Verhoging eigen bijdrage (basishuur) met 19 euro per maand
 - Verlagen van de minimale leeftijd van 23 naar 21 jaar
 - Vervallen van de maximale huurgrens
 - Servicekosten vervallen in berekening subsidiabele huurprijs
 - Genormeerde huur
- Variante 0 kost structureel (2060) per saldo 1,2 mld. Voor de huurtoeslag is de variant budgettair neutraal. 18% van de laagste inkomens gaat er meer dan 2% op achteruit.

¹ Geschaald op basis van geraamde toename AOW

- Kolom 2 en 3 laten de effecten zien bij 0,3 mld extra uitgaven aan huurtoeslag, waardoor de totale kosten voor de rijksbegroting structureel op 1,5 mld uitkomen. Kolom 2 geeft de variant waarbij de eigen bijdrage niet wordt verhoogd. Kolom 3 geeft de effecten voor de variant waarbij de 0,3 mld wordt gebruikt om de normhuur hoger vast te stellen. De effecten van beide varianten zijn exact aan elkaar gelijk. Hierdoor gaat nog 11% van de laagste inkomens er 2% op achteruit. Ook de positieve uitschieters nemen toe (van 27% naar 40%).
- De laatste kolom geeft de effecten bij een volledig gekoppelde WML-verhoging van 5% (variant 3), waarbij het voordeel voor gepensioneerden wordt afgeroomd via de IOAOW en ouderenkorting. De AOW stijgt meer dan de IOAOW wordt verlaagd. Hierdoor gaan ouderen zonder of met een klein aanvullend pensioen erop vooruit in vergelijking met variant 1 en 2. Dat leidt tevens tot een positiever inkomenseffect voor de laagste inkomenscategorie (+1,1% tegen +0,5%).² Wel leidt de variant tot meer spreiding bij gepensioneerden. 13% gaat er meer dan 2% op achteruit tegen 8% in variant 1 en 2. Het in stand houden van koppeling voor de AOW draagt bij aan de uitlegbaarheid van het sociale zekerheidsstelsel (net zoals nu ontvangen paren dan 100% wml en alleenstaanden 70% wml). Omdat via bestaande knoppen het voordeel voor gepensioneerden wordt afgeroomd lijkt een verhoging van het wml met 5% het maximaal haalbare. De lijn hierbij kan zijn dat er een deel wml verhoging gereserveerd blijft voor een verdere stap in het afschaffen van het toeslagenstelsel na 2025.
- De frequentietabellen met inkomenseffecten zitten in de bijlage.

2. Effecten spreiding genormeerde huren

- De overstap naar genormeerde huren is een grote vereenvoudiging omdat de huur als grondslag verdwijnt. Dat heeft minder werk voor de Belastingdienst tot gevolg. De huurtoeslag gaat hiermee meer op de zorgtoeslag lijken. Het wordt meer een generiek inkomensinstrument. Dit is een belangrijke en noodzakelijke stap in het afschaffen van het toeslagenstelsel.
- Wel zorgt de maatregel voor de spreading in het inkomensbeeld. De overstap naar genormeerde huur betekent dat de huurtoeslag wordt gebaseerd op een vastgestelde huur, waarbij de invloed van de feitelijke huur op de huurtoeslag volledig wordt losgelaten. Als huurders goedkoper wonen dan waarvoor ze toeslag ontvangen, mogen ze dat 'overschot' zelf houden. Als huurders duurder (gaan) wonen, moeten ze de extra huur volledig zelf betalen.
- Door de overstap op genormeerde huren verliezen circa 385.000 huishoudens meer dan €500 huurtoeslag op jaarbasis, waarvan ca. 130.000 huishoudens meer dan €1000 huurtoeslag verliezen. Deze groep huishoudens bestaat met name uit gepensioneerden, namelijk 215.000. Daarnaast zijn er 105.000 werkenden en 50.000 uitkeringsgerechtigden die er meer dan €500 op achteruit gaan. Na variant 1 of 2 zijn de aantallen: 250.000 huishoudens meer dan € 500 verlies, 60.000 huishoudens meer dan € 1000. Hiertegenover staan in variant 0 circa 450.000 huishoudens die er juist meer dan €500 op vooruitgaan (gemiddeld €1350). In variant 1 en 2 gaat het om circa 585.000 huishoudens (gemiddeld €1360).
- Huishoudens hebben beperkt de mogelijkheid te verhuizen vanwege de volgende omstandigheden:
 - Verhuizen kan alleen bij beschikbaarheid van voldoende woningen met een lage huur. Die woningen zijn schaars en zoekduren variëren van 1 tot 5 jaar (RIGO 2019). Om de beschikbaarheid van goedkope woningen toe te laten nemen zal het aanbod moeten toenemen. Corporaties staan voor een grote woningbouwopgave tot 2030 en 2035. Het aandeel woningen met lage huren (onder €550, ca. normhuur) is tussen 2015 en 2021 teruggelopen van 1,6 miljoen naar 1,3 miljoen. In de huidige markt krijgt 36% van deze woningen bij een bewonerswissel een huurprijs boven de €550³.
 - Met het afschaffen van de verhuurderheffing hebben de corporaties voldoende middelen om in de periode 2020 – 2030 ca. 287.000 woningen te bouwen. Dit is zowel uitbreidingsnieuwbouw, als sloop/nieuwbouw. Met deze opgave wordt de sociale huurvoorraad van corporaties tussen 2020 en 2030 met ca. 80.000 woningen uitgebreid. Overigens is het de vraag of de allocatie van deze uitbreiding overeen komt

² Desgewenst kan onderzocht worden of via door de AOW gedeeltelijk te fiscaliseren (met ca 3%-punt) het positieve inkomenseffect van gepensioneerden met een hoog aanvullend pensioen effectiever worden afgeroomd dan via de ouderenkorting,

³ CBS Huurenquête, ca. 27.000 van 76.000 goedkope woningen waar in 2021 een bewonerswissel plaatsvond werd na mutatie voor duurder dan deze grens verhuurd.